

EESTI MAJANDUS

TÖÖSTUSE, KAUBANDUSE JA RAHANDUSE AJAKIRI

Tellimise hind: aasta lõpuni Emk. 880.- Väljamaale Emk. 1760.-
1. juulini „ 380.- „ „ 760.-

Toimetus: Pikk tän. 15, Tallinnas. Talitus: Lai tän. 38, Graafiline Ühing „Kiri“. Telef. 18-66

3. köide. Tallinnas, 22. detsembril 1923. Nr. 44.

Sisu: Toimetuse kommentaar. Eesti Panga juhatuse ja nõukogu seletuskiri riigikogu poolt vastu võetud arupärimise kohta. Riigi majandusnõukogu koosolek. Kulla uputus. Kodumaa tööstuse praegune seisukord. Ebaõigete etteheidete vastu. Sise- ja väljamõa kroonika. Teated ettevõtete tegevusest. Raha- ja kaubaturu ülevaated.

Tallinnas, 21. detsembril 1923.

Nagu see meie oludes tei-
Majandus ja siti olla ei võigi, on meie
parteivõitlus. majandusliste raskuste lahendamise tema haisevasse
ajajärku jõudnud. Kriis on jõudnud uulitsale, temast on saanud parteivõitluse kõmu artikkel, mille nime ja firma all kiirpressidega päev päeva kõrval lehkavat materjaali turule saadetakse.

„Kogu meie seltskondlise elu needmine nähtakse selles seisvat, et meil ühtegi küsimust ei saada käsitada ilma isiklikuks minemata ja vastastikuse söimuta. Ühe hiljutise järjekorralise paljastuse kõmu puhul heitis üks sinne päevaleht teisele ette, et nüüd see aeg mõõda olla läinud, kus avalikke tegelasi ilma põhjendusteta süüdistada võida. Sellest võis järeldada, et see päevaleht oma senist teguviisi oli revideerinud ja otsustanud vähemalt ise meelt parandada. Kahjuks oli see nähtavasti ainult hinge tagasi tõmbamiseks ja nüüd on kõrvaltvaatajal raske otsustada, missugune pool üleüldises sopavalamise võitluses teise üle trumpab. Nee griipoisid on mobiliseeritud ja oskavad ka kõige tühisemaid asju haisevas kastes oma lugejatele ette kanda. Kui hiljuti keegi ärimees mõnesaja tuhandega plehku pani, siis algas ühe päevalehe kõmuartikkel sel puhul sõnadega, et Eesti Panga poliitika hakkab vilja kandma. Teine päevaleht seletab, et tööerakonna poliitika siht juba kauemat aega olla seisnud selles, et Eesti marka kukutada, et sellega oma ärisõpradele juutidele võimalust anda spekulereimiseks. Kui meie sarnases sihis edasi edeneme, siis võime

varsti mõnest lehest nõudmist lugeda, et kõik vabariigi hobusevargad tuleks lahti lasta ja Eesti Panga juhatuse nende asemel kinni panna, sest kes ei tea, et hobusevargus on Eesti Panga poliitika süü. On ju täiesti arusaadav, et seltskondline mädanemise protsess, mille sees meie praegu oleme, mitte roosilõhna laiali ei või laotada, kuid täiesti meeletu on siiski seisukord, kui avalikku arvamist sihikindlalt ja igalt poolt selle lõhnaga tahetakse kihvitada. Viimasel kaupmeeste seltsi koosolekul tähendas üks kõneleja täie õigusega selle peale, et meie ise ja meie ajakirjandus tervele ilmale selgeks on teinud, et Eesti ainult kaabakate ja hobusevaraste maa on, kus ühtegi õiget inimest ei leidu, kuidas võib siis väljamõa meile laenu usaldada või üleüldse mingisugust ärilist läbikäimist meiega pidada.

Demokraatiline riigikord on juba kord niisugune, et seal iga partei oma vastasega püüab võidelda, ära kasutades kõiki võimalikke abinõusi, kuid väljaarenenud demokraatias oskab rahvas vahet teha parteivõitluse ja riigiehituse töö vahel, ja sellest rahva arvamist oskavad ka ajakirjandus ja parteid lugu pidada. Minul oli juhus lähedalt tundma õppida valimisvõitlust New-Yorki linnavalimistel. See, mis seal enne valimisi üksteisele kaela valati jättis mõnel juhtumisel isegi kaugele maha „Vaba Maa“ või „Päevalehe“ saavutused. Kuid kui valimised mõõdas olid, siis kirjutas allajäänud partei häälekandja oma esimesel leheküljel: „Meie vastane, mr. see ja see on võitnud, meie soovime talle õnne, tema on saanud rahva enamuse usalduse ja meie

püüame temale tema ameti ajal lojaalselt abiks olla tema raskes ja vastutusrikkas töös". Ja esimesena soovis uuele linnapeale õnne tema allajäänud vastane kandidaat.

Meil on sedakorda ka valimisvõitlus läbi, aga keegi ei rehkenda sellega, kuidas rahva uued usaldusmehed selle vastastikuse mudaloopimise keskel oma vastutusrikkast tööd peavad tegema. Ja isegi veel rohkem – selle mudaloopimise keskel unustatakse tihtipeale ka omad partei seltsilised vastutavatel kohtadel ja jäetakse nad ilma igasuguse moraalse toetuseta neil juhtumistel, kus seda vahest kõige enam tarvis on.

Mis puutub eriti meie majandulisesse seisukorda, mille ümber seekord kired põlema on lõõnud, arvamisel ei ole nähtavasti vastaste poolte põhivaadetes selle kohta, kuidas viga parandada. Kuid selle asemel, et kuidagi ühist pinda leida seisukorra lahendamiseks, viidetakse aega üks-teise tõrvamisega, mis kihvt on meie margale ja meie krediidile väljamaal ja kodus.

Kullafond ja valuutapoliitika

Tööerakonna arupärimine vabariigi kullafondi asjus, mille puhul kolmapäeval riigikogus järjekorraline „suurpäev“ oli ja linnas ärevusega valitsuse kriisi kardeti, lõppes demokraatliku liidu ülemineku vormeliga, milles nõutakse et riigi kulla ja valuuta tagavarade tarvitamine riigikogu teadmisel peaks sündima ja ühtlasi tarvilikuks tunnistatakse, et täpselt ära määrataks Eesti Panga juhtimist ja vahekorda Eesti vabariigi valitsusega. Arupärimine tõi kahtlemata teatud õhupuhastuse enesega kaasa ja andis selgema pildi laiematele hulkadele meie rahanduse praegusest seisukorrast. Ühtlasi sai ka vististi valitsusele enesele kui ka riigikogule selgeks, kui selgusetu meil vahekorrad üksikute riigiaparaadi osade vahel sel alal praegu on.

Eesti Pank kui aktsiaselts käib rahaministri kontrolli alla; selle aktsiaseltsi täiskoguks on aga põhikirja järele vabariigi valitsus, millest järgneb, et vabariigi valitsus rahaministri kontrolli alla käib. Eesti Pank on ühtlasi riigi rentei ja seaduse järele peavad kõik riigi päralt olevad summad mahutatud olema Eesti Panga riigikassa arvele. Seda on rahaminister teinud muu seas ka osa välisvaluuta tagavaradega. Riigikassa aruannete järele on kõik vabariigi valitsuse välisvaluuta summad puutumata. Nendest

on ainult üks osa Eesti Panka jooksvale arvele pandud. Nii on riigikassa seisukohast kõik korras. Eesti Panga bilansidest aga järgneb, et Panga käsutada praegu nii suurt summat välisvaluutas ei ole, kui Panga kohustused on riigikassa vastu. Kuna Eesti Pank sisuliselt samasugune riigiasutus on, kui riigikassa ise, on päris selge, et vabariigi valuuta reservid nii suured ei ole, kui neid riigikassa näitab, ehk temal küll vormiliselt õigus on neid reserve nii kõrgetena näidata. Need ja nende sarnased vastolud said arupärimise järele päevaselgeks ja seepärast on riigikogul täieline õigus nõuda, et neid lähemal ajal lahendataks. Kahjuks jätab see riigikogu resolutsioon lahendamata selle kardinaal küsimuse, mille ümber õieti viimaste päevade vaielused on keerlenud. Soovitakse ainult ära määrata täpselt Eesti Panga juhtimist ja vahekorda vabariigi valitsusega aga jäetakse andmata igasugused näpunäited, missuguses sihis niihästi vabariigi valitsus, kui ka Eesti Pank oma tulevast tegevust peaksid arendama. Kui riigikogu selles asjas vabariigi valitsusele selge juhtnõori oleks annud, oleks vabariigi valitsusel kui ka Eesti Pangal käed lahti olnud teatud korralduste tegemiseks. Nüüd on aga esialgu kõik endiseks jäänud ainult selle vahega, et Eesti Pank oma valuuta poliitikale uut toetust riigikassa kaudu võib saada ainult riigikogu lubaga; mis arusaadavalt praegusel korral Eesti Panga tegevusvabadust paraliseerib. See asjaolu on lähemate päevade jaoks äärmise tähtsusega ja edaspidine marga saatust ei olene mitte Eesti Panga ja valitsuse kiirest otsustamisvõimest ja tegevusenergiast, vaid otsuste tegijaks on hakanud riigikogu, kelle peale siis ka edaspidine vastutus langeb. Meie ei usu et üleüldse mingisugune valuutapoliitika ja pangaasjade ajamine võimalik on niisugusel pikaldasel ja raskepärasel töötaval asutusel, kui seda on iga riigi parlament ja arvame seepärast et vabariigi valitsusel kõige kiiremas korras tuleb samme astuda, et Eesti Pank seadusandlisel teel reformeeritaks ja tema korraldusesse antaks kogu meie rahaasjanduse juhatamine ja ka riigi valuutatagavara valitsemine. Ainult siis, kui see tegevus ühte keskk kohta on koondatud võib sellest mingisuguseid positiivseid tagajärgi oodata. Valuutapoliitikat juhtival keskkohal tuleb üle õõ, vahel aga ka mõne tunni jooksul raskeltkaaluvaid otsusi teha ja nende otsuste venitamine kuude kaupa parlamendi komisjonides ja nende avalik arutamine on meie arvates praegu kar-

detavam, kui vale sammude astumine praktilises pangapoliitikas. Riigikassal, kui niisugusel ei ole mingisuguseid välisvaluuta ega kulla reservi tarvis. Mis tema oma majapidamiseks tarvitab on kindel rahasüsteem ja vankumata väärtusega rahaüksus, mille suurusega niihästi rahaminister riigi majapidamise eelarvetes, kui ka riigikassa ja iga kodanik arvestada võiks. Riigi rahasüsteem tuleb riigikassast teravalt eraldada, sest nende kahe segaabiolu, nagu seda praktika näidanud, mõjub pahatihti halvasti rahasüsteemi tervise peale. Selle operatsiooni läbiviimine ei näi praegustel oludel mingisuguste raskustega ühendatud olema, sest riigikassa on viimastel aastatel suutnud oma kuludele vastavaid tulusid ise leida. Kuid teiselt poolt tuleb rahasüsteem ja seda korraldaja ja valitsev aparaat niisama terava joonega eraldada kõikidest eramajandusest tulevatest mõjudest ja temale tarvilik seaduslik alus anda, mis need mõjud, kui nad teatud piirist üle kipuvad minema, kõrvaldaks. Praegusel ajal on Eesti mark see omapärane valuutaüksus, mis nende eramajandusest tulevate mõjude ohvriks on langenud. See on võimalikuks saanud selle läbi, et Eesti Pank oma laenude ja valuutapoliitikas mitte kindlate normidega ei olnud seotud, mis teda automaatselt teatud piirides oleks pidanud. Üks endine rahaminister ütles kord, et riigi valuutatagavarasid Eesti Panga kätte anda ei või, sest et viimane need võib läbi lüüa. Meie arvates oleks meie seisukord tänapäev palju kindlam olnud, kui kõik riigi valuutatagavarad oleks olnud tervelt Eesti Panga käsutada juba mõni aasta, muidugi selle eeltingimisega, et Eesti Panga juhatusel oleks olnud kindlad eeskirjad valuutapoliitika ja laenude suhtes. Meil tuleb rahareformi läbi viia halval ja raskel ajal. Iga rahareform olla asjatundjate arvamise järele võimalik ainult t õ u s v a valuuta juures. Tõusev valuuta ajajärk on meil seda korda mõõdas. Seda ajajärku tuleb meil uuesti luua ja see nõuab arvatavasti raskeid ohvrid niihästi riigikassalt, kui Eesti Pangalt, kui ka eramajanduselt, sest see nõuab deflatsiooni poliitikat. Kuid riigil on õigus ja kohus neid ohvrid nõuda iseäranis eramajanduselt, kelle kasuks senine inflatsiooni poliitika on läinud.

Eesti Panga juhatuse ja nõukogu seletuskiri riigikogu poolt vastu võetud arupärimise kohta.

Riigi kullafondi ja väisvaluuta tagavara on paigutatud Eesti Panga riigikassa arvele, renteide tegevuse lõpetamise seaduse § 3 põhjal (Riigi Teataja nr. 67 — 1922. a.).

Kullafond on mahutatud natuuras alahoidmiseks panga deposiiti ja on täielikult alal panga varakambris, kuna välisraha hoiuarvele on mahutatud ja maksab selle hoiusumma pealt samuti protsente, kui teiste hoiusummade pealt.

Tähendatud välisvaluuta hoiusumma tarvitamise kohta pole Eesti Pangale otsekoheseid juhtnõure antud. Kaudseid näpunäiteid tegevusele on saanud ülaltähendatud seaduse riigikogusse andmise puhul vabariigi valitsuse seletuskirjast, kus on öeldud, et majandusline tarvidus ka riiki kohustab omi summasid olulises ringkäigus — pangas — hoidma, et need summad mitte liikumata ei seisaks, kuna rahaturul samal ajal kõige suuremat pinevust tuntakse ja rahapuudus majanduslist elu halvab.

Tegelikult on Eesti Pank püüdnud riigi hoiusummadega erilisel ettevaatlikult ümber käia ja neid ainult rasketel aegadel Eesti marga kursi kindlustamiseks osaliselt tarvitusele võtta. Seda on ta näit. teinud 1921. a. lõpul, kus pank kursi reguleerimiseks riigi välisvaluutat tarvitas, mida ta aga järgneval talve jooksul mitte üksi ei katnud, vaid ka omale suured valuuta tagavarad muretses. Sarnane tarvidus kursi reguleerimiseks tekkis ka käesoleva aasta sügisel, kus loodusjõud ühelt poolt ja erakordne kogu Euroopa majandusline kriis teiselt poolt meie väljaveole takistusi tegi, ning ootamatu sisseveo tekitas — leivavilja sissevedu sügisel — mille tõttu välisvaluuta turule pakkumine ja nõudmine täielikult tasakaalu kaotasid. Et meie majandust äärmiselt raskest kriisist üle aidata, pikendas pank vanu ja andis uusi laenusid välisvaluutas peaaesjalikult meie tööstusele tooresmaterjalide ostmiseks kokku 400 miljoni marka, mis kaudset kursi reguleerimist tähendas, kursiriisikota pangale. Et see summa üksi tarvidusi ei rahuldanud, oli pank sunnitud ka otsekohe välisvaluutat Emk. 400 miljoni võrra turule laskma, kindlas usus, et see summa juba 1923/1924. aasta talve jooksul ekspordi hooajal, kas täielikult ehk suuremal osal panka tagasi

voolab. Seda summat ei oleks pangal aga mitte tarvis olnud riiklistest hoiumadest võtta, poleks pank omi reservisid enne seda riiklisteks väljaminekuteks ära tarvitanud, müües riigikassale ja teistele riigiasutustele Eesti markade vastu välislaenu protsentide ja igasuguste riikliste tellimiste maksmiseks panga välisvaluutat, kokku Emk. 421 milj. eest.

Peale panga oma tagavarade eelnimetatud summasid marga kursi hoidmiseks ära tarvitades, ei ole pank valuutaturul siiski veel kõiki nõudmisi rahuldada suutnud.

Kuna halbade ilmade tõttu valuutat väga vähe sisse tuleb, on praegu valuutabörsel äärmiselt pinev meeoleolu maksmas; kuigi pankade nõukogu ühiselt tegutsedes ainult kõige tarvilisemaid nõudeid rahuldada püüab, on müügiletuleva eravaluuta tagavarad nii väikeseks jäänud, et nende abil Eesti marka raske kaitsta on nende ringkondade pealekäämise vastu, kellele marga langemine aineliselt kasulik. Kuna viimaste püüete võidulepääsemine riigimajandusele äärmiselt kardetav, ei saa soovimata jätta, et riik tarvilikuks peaks ka edaspidi oma tagavarade abil praegusel kriitilisel ajal marga kursi kindlustades, majanduslist elu vapustuste eest hoida.

Mis Eesti Panga laenupoliitikasse puutub, siis peab kõige pealt tähendama, et seda mitte teiste kapitaali-rikaste maade vanade keskpankade laenupoliitikaga võrrelda ei saa. Kapitaalivaesus ja sellega ühenduses olev ebaloomulikult kõrge laenuprotsent, pikalaenu asutuste puudumine, erapankade nõrkus ja erahoiutumade vähesus, välislaenu saamise võimaluste puudumine jne. loovad meile eeltingimised, mis meie keskpanga laenupoliitika ülesanded äärmiselt keerulikuks ja raskeks teevad.

Eesti Panga laenupoliitikale on kõige pealt etteheidetud, et ta võrdlemisi suuri krediitide suurtööstusele on annud. See etteheide oleks tõde, kui panga teguviis mitte oludega seletatav ei oleks. Meile on Vene ajast hiiglavabrikuid päranduseks jäänud, ühes väljaõppinud töölistega. Riiklik ülesanne oli töölistele tööd kindlustada, vabrikutele töötamise võimalusi anda, ehk vähemalt peremeheta jäänud hiigla varanduste hävinemist ära hoida, nende korrashoidmiseks kulusid kandes. Sellepärast on Eesti Pank pidanud läbi rääkides valitsusega, töö-hoolekande-, raha- ja tööstus-kauban-

dusministeeriumidega jne. tööstusele nende hädatarvilikkudeks üiesanneteks suuri summasid laenama. Olgugi, et pank niiviisi suurtööstusele Emk. 1.200 miljoni välja annud, mis meie oludes hiiglasumma, ei ole sellest summast tööstuse tarvidustele mitte küllalt, vaid see peaks mitu korda suurem olema, iseäranis siis kui vabrikud täiel määral töötama hakkaksid.

Et Eesti Pangal seni mitte võimalik ei ole olnud kõiki krediidi nõudmisi täita, vaid ainult osaliselt, pidi pank kõige pealt rõhku panema, et tööstusele antud laenude läbi võimalikult suuri majanduslisi tagajärgi saavutada.

Suuremaid krediitideid avati seepärast täieliselt elujõulistele ettevõtetele, kellel meie olude tõttu sise- ja väljamaa krediidi võimalused puudusid. Nende ettevõtete juures, kellel koha peal suuremad erapangad seljataga ehk avarad krediitivõimalused väljamaal olemas ja kes oma teiste operatsioonidega, eraldi valuuta müümisega, Eesti Pangaga lähemasse ühendusse ei soovivad astuda, oldi loomulikult krediidi andmisega tagasihoidlikum.

Käesoleval ajal vähem elujõulistele ettevõtetele, nagu metallivabrikutele, anti krediiti vähemal määral, ainult selleks, et nende varanduste hävinemist ja õppinud tööliste laialivalgumist ära hoida.

Tööstusele antud krediidid ei ole pangas arvates mitte produktiivsuseta olnud. Nagu väljaveo aruannetest näha, on meile tekstiil-, puu-, paberi- jne. tööstus suuremal hulgal välisvaluutat annud, iga aasta igatahes kaugelt suuremal määral kui nende laenusid on välja antud. Rahvusvahelise poliitilise olukorra lahenumise järele aga on kindlasti loota, et suurtööstustel korda läheb välislaenu ka täiesti ehk suurema osana tasuda.

Pangale on ka etteheiteid tehtud, et põllumajandus liig vähe on laenu saanud, missugune etteheide aga arusaamatusel põhjenema peaks. Tõsiasi on, et põllumajandus teravat laenupuudust tunneb, kuid seal on tarvidus enam-vähem pikaajaliste maaparandus-laenude järele, mida Eesti Pank, kui lühikeseeaja laenuasutus ja emissioonipank, mitte anda ei saa. Lühikeseeaja laenu tarvidus maal aga, s.o. põllumajandusele tarvilikkude ainete ja masinate kättetoimetamine ja nende lühikeseks ajaks võlgu müümine, põllusaaduste kokkuostmine, ümbertöötamine, turule toimetamine

jne. on Eesti Panga poolt võrdlemisi rohkesti rahuldatud, kas otsekohe, või ühistegeliste asutuste, kaubandusäride, väiketööstusasutuste ehk ühispankade kaudu ja selleks otstarbeks väljaantud summad tõusevad 1. dets. s. a. 700 milj. Emk. peale.

Mis väljaantud laenude üldsummasse puutub, siis on Eesti Pank juba varakevade ära tunnud, et pank uutele laenuõudmistele enam vastu tulla ei saa, vaid isegi krediitide piiramisele peab asuma. Kui see kohe läbiviidav polnud, siis järgmistel olulistel põhjustel: esiteks tuli lõpuni viia ehitus-hooaeg, mida ka riik oma ehituslaenuga jne. algatas, ning soovitavaks pidas. Teiseks läks meil täiesti kaduma vihmade tõttu sügisene kaubandus ja laatade hooaeg, mille tõttu raha liikuma ei tulnud ei linnas, ega maal ja laenude teravam piiramine meie majanduse hävinemist oleks tähendanud. Ka ei saanud tähelepanemata jätta kogu Euroopa üliterava kriisi mõju meie majanduses: Vene ja Saksa rahva ostujõu kokkuvarisemise järele paiskasid tööstusmaad meid, kui kindla valuutaga maad, turgude otsimisel uute ja odavate kaupadega üle, müües neid otsekohe oma esitajate läbi, tarvilisel korral ka võlgu, nii lühema kui ka pikema aja peale. Selle tõttu kadus Eesti Pangal võimalus oma krediitipoliitika läbi kauba sissevedu reguleerida. Teisest küljest sattusid meie firmad, kes väljamaalt võlgu ostenud kaup suvisel realiseerida ei saanud, maksu tähtpäevade kättejõudmisel raskesse seisukorda. Need põhjused löid eeltingimised, mis pangale võimatuks tegid laenuandmist rohkem piirata, kui seda tehtud on, ilma et suuremaid vapustusi ellu kutsuda, pankrottide, tööpuuduse jne. näol.

Laenuandmise piiramist maikuul algades, jõudis Eesti Pank alles novembris nii kaugele, et laenude summa mitte enam ei tõuse, vaid langema on hakanud.

Detsembrikuu andmed ei ole küll seni lõpulikud, kuid on kindlasti näha, et see laenude langemine ikka kindlamini edasi kestab, kuna iseäranis jõulueelne kauplemis-hooaeg sularaha turule toob ja laenude tasumist võimaldab. Kõige selle tõttu on juhatus kindlas arvamises, et eeloleva talve jooksul pikalise ja plaanikindla kava järele läbi viia kavatsetav laenude kokkutõmbamine võimalikuks saab, ning meie rahaturul tasakaalu jalule seab, ilma et meie majandus selle all tuntavalt kannataks.

Eesti Pank on oma laenupoliitikaga alati keskteed käia püüdnud, vaatamata

tihti muutuvate nõuete peale meie avaliku arvamise poolt. Kuna juba 1922./1923. a. talvel soovitavaks peeti, et Eesti Pank laenuandmistega veelgi ohtralt talitama peaks, et alla suruda kõrgeid laenuprotsentideid, tõusis seltskonnas käesoleva aasta suvel ja sügisel pahameele torm, kui pank laenuandmise piiramisele asus, mis panga kavatsuste läbiviimist äärmiselt raskendas. Kui avalik arvamine Eesti Panga poolt juba varemalt algatud laenude piiramist hindama on hakanud, ning vastupidiselt endisele seisukorrale, nüüd laenude äärmist piiramist nõuab, siis peab Eesti Panga juhatus ja nõukogu ka nüüd mõõdukalt laenupoliitikat õigemaks kindlas usus, et meil võimalik on käesolevast kriisist üle saada, ilma et selleks meie majanduslisi ettevõtteid tarvis oleks ohverdada.

Riigi majandusnõukogu koosolek.

Riigi majandusnõukogu koosolekul 17. dets. oli arutusel tööstuse ning tööliste küsimus ja põllumajandusline seisukord. M. Martna toob ette, et tööta tööliste arv aasta lõpuks tuntavalt tõuseb, sest paljud tööstusettevõtted lasevad töölistel käesoleva nädala laupäevaks lahti. Paneb ette 20 miljoni marka tööta tööliste jaoks assigneerida. Koosoleku juhataja J. Tõnissoni ettepanekul kuulatakse enne ära pankade nõukogu erakorraline teadaanne, millest selgub, et riigikogule esitatud arupärimise tagajärjel riigi kullafondi kohta on pankade tegevus raskendatud ja halvatud. Ei ole imestada, et sel puhul liikuma pannakse jutud meie marga väärtusest. Ka väljamaalt tulevad teated, et sarnased arupärimised ja kõmujutud meie krediiti seal halvavad.

Vabrikantide ühisuse esitaja toob ette, et mõned vabrikud jäävad pühade ajaks kuni jaanuarini seisma ja ettevõtjad ei suuda töölistele maksta nende päevade eest. Vabrikud oleks valmis töölistele avansi andma.

Otsustatakse töölistele abitarvituse suurus üle selgusele jõuda, summat esialgu lahtiseks jättes.

Edasi annab põllutööminister ülevaate põllumajanduse seisukorrast.

Seda küsimust arutati juba esimese riikliku ajal, kuid erakommisjon ei jõudnud täpseid andmeid koguda. Meil ei ole praegu mitte nälja aasta, vaid osaline ikaldus. Seda ei pea mitte parandatama kingituste andmisega valitsuse poolt. Valitsus on seisukorra parandamiseks samme astunud ja üksikuid juhtnõore annud. Seemnevilja peab kõige pealt kodumaalt kokku ostma. Halva heinasaagi täienduseks tuleb loomatoitudeks jõutoitu muretseda. Põllumeeste rahalist seisukorda tuleb tõsta, edendades näit. linatagavarade ümbertöötamist, võimaldades põllumehele pikaajalist laenu, selleks asutatud eripanga kaudu. Vee rohkus ja halvad teed on osalt põllumehele rahalise kitsikuse põhjuseks, mis aga paraneda võib.

Pärast referaate

võeti vastu järgmised J. Tõnissoni poolt kokkuvõetud põhilauseid:

1. Eesti rahva- ja riigimajanduse põlev huvi koondub praegusel silmapilgul eriti Eesti marga kursi kindluse alalhoide peale.

2. Eesti marga kurs oleneb esimeses joones emissiooni äärmisest piiramisest tarvilikus kokkukõlas rahvamajanduse ja kaine rahanduse poliitika õigustatud nõuetega, riigi ja omavalitsuse eelarve tasakaalust ja vabariigi väliskaubanduse aktiivsest bilansist.

3. Väliskaubanduse sisse- ja väljaveo tasakaalu saavutamiseks on hädatarvilik:

1) väljaveo elustamine,

2) sisseveo kitsendus niisuguste kaupade arvel, mis mitte hädatarvilikud ei ole, nagu eriti toredusajad.

Märkus: Sisseveo kitsenduse mõttes on soovitatav teatud kaupade sissevedu ajutiseks täielikult seisma panna.

3) tarviline enesekitsendus selleks, et ühest küljest ajutiselt loobuda ülearuste toredusainete tarvitamisest ja teisest küljest tarvitama hakata oma maa saadusi. Seda mõtet tuleb elustada avaliku arvamise õhutamise teel eriti noorsoo keskel.

4. Väljaveo elustamine peab sündima muu hulgas tarviliku krediidi võimaldamisega kodumaa linatööstuse poolproduktide väljaveoks, looma jõutoidu sisseveoks, karjasaaduste väljaveo tõstmiseks, metsasaaduste väljaveoks jne.

5. Sisseveo kitsendamise huvides tuleb praegusel ajal krediidi poliitikat nii juhtida, et krediiti, eriti rahvuslist krediiti, Eesti panga kaudu mitte ei kulutataks ülearuste, liiati veel toredusainete sisseveo peale. Selles sihis tuleb kaubanduskrediiti kitsendada, välja arvatud hädatarviliste toidu- ja tarbeainete ostudeks.

Ühtlasi tuleb tollipoliitikat, eriti keelu tolli, nii käsitada, et ülearuste, eriti toreduskaupade sissevoolu ajutiseks äärmiselt piirata.

6. Tööstuse krediiti tuleb piirata, eriti nende tööstusharude suhtes, mille tööviljakus ehk müügivõimalus mitte küllaldane ei ole. Tuleb võimaldada krediiti kõige ettevaatusega ainuüksi neile tööstusettevõtetele, mis meile mitte asjata kokkuvarisemisi ei sünnita ja omamaa saadusi viljakalt ümbertöötavad, ehk neid tooteid valmistavad, mis siseturu nõudeid rahuldades meie väliskaubanduse bilansi aktiveerimiseks kaasa aitavad.

7. Riigi ja omavalitsuse asutustel tuleb nõuda, et nad esimeses joonis omamaa saadusi ostaks ja oma tellimisi omamaa tööstusele annaks. Selle juures tuleks tellimised ära anda kavakindlalt ja aegsasti, küllaldase tähtajaga.

8. Rahvusliku krediidi otstarbekohase kasutamise huvides on soovitatav et tööstuse, kaubanduse ja põllutöö ringkonnad vastavad informatsiooni organisatsioonid looks, kelle kaudu Eesti pank saaks laenusoovijate krediidi väärilikkuse kohta kindlaid erapooletuid andmeid.

9. Kõiki vedusid tuleb võimalikult oma laevadel toimetada.

Lõpuks otsustas riigi majandusenõukogu soovitada vabariigi valitsusele tarvitusele võtta tarvilisi abinõusid tööpuuduse vastu võitlemiseks. Post.

Kulla uputus.

Aastat 20 tagasi, kui suurenenud kulla toodangu mõju turuhindade peale esimest korda teravalt nähtavale tuli, kirjutas Edvin Lefèvre raamatu „Kulla uputus“. Raamat on praegusel oludel seda huvitavam lugeda, el meil tegeliku kullauputuse tagajärjed Ameerikas võrdluseks nähtaval on.

Jõulu vahepalana lubame endile seda romaani lühidalt ümberjutustada.

Kui üks noormees nähtavasti alles 30 aastate päikesepoolses osas tuleks pank, mille president teie juhtuks olema ja näidates ette ühe kuulsama keemia laboratooriumi juhataja soovituskirja, avaks omale jooksva arve, millele esimesena mahutaks tseki 103.648,67 dollari peale, välja antud Ühisriikide proovikojas deponeeritud kulla vastu, ja kui see noormees pärast korralikult igal neljapäeval tuleks uute samasuguste tsekkidega 151.000, 251.000, 1.250.000 ja 11.200.000 dollari suuruses – kas ei paneks see mõtlema?

Igatahes pani see mõtlema Richard Dawson, kes oli Metropolitan National Panga president. Kui see noormees esimese seitsmenumbri tsekiga tuli, siis ei suutnud mr. Dawson ennast enam pidada, vaid ta pani oma detektiivid jooksma, et lähemaid andmeid saada mr. Grinneli kohta, nagu selle saladusliku nooremehe nimi oli, kes niisugused ennekuulmatu summad oli pank toonud. Detektiivid tegid ainult nii palju kindlaks, et noormees oli lõpetanud ühe tuntud keemia kooli, oli ennast spetsialiseerinud metallurgias, et ta elas üksi oma õega, et tal oli kodus väikene laboratoorium, kus ta katseid tegi puusõega, koksiga, luutihaga lithargiirumiga, igasuguste happetega ja muude materjalidega, mis metallurgias tarvitatakse. Peale selle oli veel kuulda, et noormees põhjalikult tuttav olla uuemate teadusliste töödega raadiumi alal.

President Dawson oli äärmiselt äritatud kui esimene 10 miljoniline tsekk sisse tuli ja tal oli väga tõsine, kuid tagajärjeta läbirääkimine mr. Grinneliga, et katsuda teada saada allikaid, kust viimane kõik seda kulda pumpab, seda enam et mr. Dawsonil teada oli, noorelmehele veel teistes pankades suuremaid hoiusummasid oli kogunenud, mille täpset suurust aga ei teadnud. Mr. Grinnel oli väga tagasihoidlik omas vastustes kulla allika asjus, kuid ei olnud kiitsi kirjeldama, kuidas tema rikkuse kiire kasvamine kogu inimsoo käekäigu pidi kuldseks tegema. Seda jutustades sattus Mr. Grinnel isegi vaimustusse. Asjata püüdis president Dawson, kes vahe peal kindlale otsusele oli tulnud, et noormees kulda teeb, seletada, kui kardetav see kiire maailma kulla tagavarade kasvamine on, mis tähendaks kulla, kui rahametalli lõppu ja üldist rahanduslist kaaost.

President Dawson otsis üles oma sõbra William Melleni, kes oli kõige rikkam mees ilmas, ja jutustas temale sellest saladuslikust noorestmehest. Mr. Mellen oli parajasti president Dawsoni kabinetis, kui noormees tuli ja tseki esitas 11200000 dollari peale. Missugune tsek oli üks kaheksast sama suurest, mida pank tõrkus vastu võtmast. Tema jutuajamine mõlema rahaturu tuusaga muutus kaunis tormiliseks, kuid lõppes ilma, et need tema saladust oleksid teada saanud. Ta pidi ainult sõna andma, et ta järgmise kuu jooksul uusi summasid ei deponeeri.

Mõlema vanaherra meelesegadus oli suur. Mõlemad olid kindlad, et Grinnelil oli korda läinud vana alkemistide probleemi lahendada, ja et tema kulda oskas teha. Oleks asjata olnud katset teha teda selles takistada, sest ta oli nähtavasti oma töö nii sisse seadnud, et seda ka igal juhtumisel ilma temata võidi teha. „Après moi le deluge“ oli mr. Grinnel ütelnud.

Mr. Melleni teravale mõistusele oli mõne sekundiga selge, missuguseid muutusi kulla väärtuse langemine pidi esile tooma väärt-paberite turul. Kõik kindlaprotsendilised paberid, mille intressid olid makstavad kullas, pidid oma väärtuse kaotama ühes kullaga ja selle vastu pidi tõusma aktsiate väärtus, mis enesest kujutasid kulla väärtusest rippumatuid reaalseid varandusi. Kuune armuaeg, mis nemad Grinnelilt olid välja tinginud, ei olnud mitte pikk aeg, kuid jätkus tarvilisteks operatsioonideks. Mõlemad börs kuningad hakkasid kindlaprotsendilisi paberid müüma, ettevaatlikult ja samm-sammult hindasid alla lastes, et mitte suurt tähelpanu äratada, kuid siiski ostjaid ligi meelitada. Nende paberite turg, mis seni vaikne oli olnud, hakkas elu tundemärke avaldama; selle turu spetsialistid algasid omi kombinatsioone, kuid suurte ostude peale vaatamata läksid väärt-paberite hinnad ikka alla, kuna ootamata suured tagavarad teadmata kust turule ilmusid. Ajalehed kirjutasid veergude kaupa iseäralisest ja arusaamatust nähtusest väärt-paberite turul, kuid kui teada saadi, et Dawson ja Mellen mõlemad paberid müüvad, ja kui nemad oma sõpradele heamehe poolest olid nõu annud sedasama teha, sest et neil selleks küllalt kindlad põhjused olla, tekkis turul üleüldine pakkumine, mille tagajärjel kursid päevast päeva ikka enam ja enam langesid.

Vahepeal hakkasid mõlemad rahakuningad aktsiaid kokku ostma ja niipea kui

see Wallstreetil teatavaks sai, hakkasid aktiad tervel liinil marulise kiirusega tõusma. Asjata püüdis finansspresse võidelda selle nähtuse vastu, tõendades, et hullumeelsus on osta meeletute kursidega aktsiaid raha eest, mis poole hinnaga müüdnud väärtpaberitest realiseeritud. Dawson ja Mellen ühes oma sõpradega ja oma sõprade sõpradega tegid seda ja sellest oli küll, et kõiki vähemaid spekulante kaasa tõmmata.

Seal tuleb ühel päeval mr. Grinnel Metropolitan Panka ja teeb juttu herrade Dawsoni ja Melleniga börsi nähtuste üle. Mõlemad börselukingad tõendavad temale südames naerdes, et väärtpaberite kursid tõesti madalad paista, mille peale mr. Grinnel palub omale anda tseki Londoni peale 2 miljoni naela suuruses ja lahkub pangast. Tema reis läheb otse teise pank, mida juhib börsi praktikas halliks läinud juut Mr. Isaac Hertzog, kellesse näikse olevat kogunenud tema esiisade 5000 aastane tarkus. Mr. Grinneli ettevaatlikudest vastustest oma küsimuste peale aimab ta, kuidas asjad tõeliselt seisavad ja mis viimaste nädalate börsi kursi kõikumise tõeline põhjus on, mille kallal temagi kauemat aega pead oli murdnud. Muidugi on ta kohe valmis mr. Grinneliga kokku leppima ja viimase arvel piiramatult kindlaprotsendilisi paberid ülesostma ja niisama piiramatult aktsiaid „tühjalt“ müüma.

Ja siis ilmub õhtulehtedes mr. Hertzogi esimene interview, mis see kaval ja tagasihoidlik börserebane kunagi on annud, kus ta otsekohe välja ütleb, et tema arvates aktsiad täiesti ilma ühegi põhjuseta liig kõrgele on kruvitud ja niisama kindla protsendiliste väärtpaberite kurs alla surutud. Sellele lisab juure, et tema igas summas viimaste ostja ja esimeste müüja on.

Mr. Mellen on äärmiselt kohkunud, sest tal on mr. Hertzogi arvamistest suur lugupidamine; kuid peaaegu rabanduse saab ta kuuldes, et mr. Grinneli peaaegu igapäev Hertzogi pangas on nähtud. Vihast ülekeedes võtab ta mr. Dawsoni ja mõlemad sõidavad mr. Hertzogi juure seletusi saama. Seal teatatakse neile mr. Grinneli kihlustest rikka juudi pankiiri tütreaga. Seal saab mr. Mellen lõpuks ka vastuse küsimuse peale, mis teda nii palju on vaevanud, kust noor Grinnel kulla võttis. Vastus tuleb liig hilja, et teda ja tema sõpra päästa rasketest kaotustest, kuid mitte hilja selleks, et temas nõdrameelset arvamist hävitada

nagu oleks Grinnelil korda läinud kulla tegemise saladust leida.

Mr. Grinneli äiapapa, kelle tõelisest rikkusest rahaturul aimugi ei olnud, oli oma väimehe soovitude peale pikkamööda kõik omad varandused kullaks muutnud. Mr. Grinnel oli selle kulla kangideks sulatanud ja siis oma nimel proovikotta deponeerinud. Sel teel sai tsekid, millega Metropolitan panga direktori meeled segi oli ajanud. Finansmagnaatide kujutusvõime oli sellest teinud järeldused, millele iseäranis kaasa aitas nooremehe iseäralik ülespidamine. Sellele jutule lisas üks Ameerika rahandusajakiri aasta poolteise eest järgmist juure. Praegune kullavool kõikidest maadest Ameerikasse on mitukümmend korda suurem, kui see, mis fiktiivse mr. Melleni mõistuse segi ajas. Praegusel korral on üle poole kõikidest kulla tagavaradest Ühisriikidesse kogunenud. See vool ei ole veel sugugi lõppenud. On täiesti mõistetav, et teised riigid võivad otsusele tulla ühel päeval kulda demonetiseerida, sest et neil seda metalli liig vähe järele jäänud, et selle varal oma rahasüsteemi korraldada. Ja juba paar aastat tagasi tõendas üks rahvusvaheline autoriteediga keemiker Ameerika ja Briti keemikuste kongressil New-Yorkis suure julgusega, et 5 aasta pärast aatomi struktuur enam kellegi saladus ei ole ja aatomi energiat võib vabalt rakkesse panna, ja et kümne järgneva aasta jooksul õpitakse oma tahtmise järele igat elementi teiseks muutmata. Selle ettekuulutuse puhul võib naeratada, kuid iga asjatundja majandusteadlane teab, et selles suur hädaoht peitub, kui maailma kullatagavarad ühel maal kokku kuhjuvad, olgu ka see minu pärast nii suur riik, kui Ühisriigid. Kuld ei ole mitte rikkus. Teda võib ainult rikkuste vastu vahetada. Siin hoitud ei tee tema mitte rikkamaks. Tema võib ainult hindu üleskruvida veel kõrgemale, kui meie seni ette kujutada oskame.

Omalt poolt võiksime sellele juure lisada, et kui tänapäev Ameerikas kullauputuse tagajärjed mitte nii rüüstavad ei ole, kui see ajakiri ettekuulutas, siis on korda läinud seda läbi viia ainult äärmise deflatsiooni poliitika teel, mida vastutavad rahandusringkonnad Ameerikas on ajanud. Kullarohkus ei ole seal mitte viinud krediidi odavnemisele, vaid diskonto protsent on seal kõrgem kui, näit. Inglismaal. Kulda ei ole mitte liikvele lastud, vaid ta seisab surnud kapitaalina Federal Reserve pangas.

3,1 miljardi dollari kullatagavarade kõrval on sellel pangal aktivas laenusid ainult 1,0 miljard dollarit ja kõike teenivat kapitaali 1,1 miljardi, mille vastu seisab pealegi passivas 1,9 miljardi deposiitid. Selle Panga pangatähed ja deposiidid on kaetud kullaga 77,1% suuruses. Surnud kuld teeb välja kolm viiendikku kogu Federal Reserve panga bilansist. Kuid sellegi peale vaatamata ei ole Ameerikas suudetud endisele hindade tasapinnale jõuda, vaid üldine hindade tasapind on üle 50% ennesõjaagsest kõrgem.

Kodumaa tööstuse praegune seisukord.

Kaubandus-tööstusministeeriumi tööstusosakonna juhataja insener Lukki poolt majandusnõukogus ettekantud referaadi kokkuvõte.

„Päevalehe“ järele.

Kodumaa tööstuse praeguse seisukorra kohta täpse pildi saamist raskendab asjaolu, et vastavaid andmeid ainult kaks korda aastas kogutakse. Sellepärast tuleb leppida andmetega, mis praegusel silmapilpul saada-val ning tähele pannes üksikute tööstusharude tegevust, kokku seada nende varal kodumaa tööstuse praeguse seisukorra kohta enam-vähem iseloomustava ülevaate.

Kahjuks on kesk- ja väiketöösturite liit, kes oma põhikirja järele kesk- ja väiketöösturite ülemaaline organisatsioon tahab olla, ainelistel põhjustel ja töösturite loiduse tagajärjel pidanud oma tegevust kitsendama, mis igakord täpse informatsiooni saamist meie kesk ja väiketööstuse kohta raskendab. Ma leian aga, et tööstuse krediidi ja toetamise küsimuse harutamisel peategurina ega põhjusena ei figureeri mitte täpsed andmed, missuguses seisukorras need üksikud 127 suurtööstust (32.564 töölisega), 667 kesktööstust (9463 töölisega) ja 480 väiketööstust (861 töölisega) praegu tegutsevad, vaid tähtis on kord üldised põhimõtted üles seada, mille järele meie krediitasutused, eeskätt Eesti Pank krediidi andmisel käima peaks.

Välja minnes sellest, et meil võimalik pole kõike oma tarvidust kodumaa tööstus- saaduste ja tooresainete näol rahuldada, on meil vaja nii toores- kui ka valmissaadusi

sisse vedada, mille ostmiseks välisvaluutat, hädakorral ka kulla näol, vaja läheb. Kahjuks näitab meie käesoleva aasta väliskaubanduse bilans üle 2,4 miljardi marga passiivsust üheksa kuu jooksul. Selleks tekib tarvidus seda passiivsust, mis meie praeguse rahanduse raske seisukorra üks tähtsamatest põhjustest on, analüseerida.

Võrreldes Daanimaaga, on meil karjasaaduste alal võimalik veel palju ära teha. Kuid selleks on vaja suured piimalehmade karjad hästi sisseatud meiereidega, siis miljoniliste arvilised vastavat tõugu sigade hulgad ühes eksporttapamajadega, siis veel väga suurearvilised sulgloomade hulgad munade väljaveo mõttes jne. Seda kõiki meie tänaohme luua ei suuda. Ometi on see küsimus aga nii tähtis ja laia ulatusega, et vaja oleks vastavate organisatsioonide kaasabil põllutööstusministeeriumi poolt rutuliselt läbi harutada ja siis kaubandus- tööstusministeeriumiga koos terve tööstusega kokkukõlastada.

Ka kartulite ümbertöötamist on võimalik arendada, kui leida võimalus kõigi viinavabrikute käimapanemiseks ennesõjaagseks ulatusel. Selleks oleks tarvis kõige pealt selgitada, miks meie piiritus kolm korda kallimaks läheb kui väljamaa oma. Selle läbi läheks meie piirituse hind märksa odavamaks, nii et võistluse võimalused ilmaturul paraneksid, teiseks avaneks ka võimalus palju suuremal arvul praaka saata, mis kari- loomade kasvatamist ja tapaloomade nuummist edendaks.

Karja- kui ka põllumajandussaaduste alal on vaja veel rõhutada, et ainult kõrge- väärtuslised ained väljaveo alla kuuluks, aga mitte tooresained ja poolfabrikaadid, nagu seda elusad loomad, eriti sead on. Niisamuti ei tohiks kartulid mitte toorelt, vaid võimalikult ümbertöötatult vähemalt jahuna, piiritusena, ehk parem veel likööri- na, kõl- ni- veena ehk lakina välja vedada. Siia kuuluvad veel kaks tööstusharu: tubaka- ja scho- kolaaditööstus. Ehk need küll kodumaa tooresaineid ei tarvita, on nad siiski suure majanduslike tähtsuse oma asutajate energia ja asjatundlikkuse tõttu omandanud, mil põhjusel nad ka sedavõrd välja on arene- nud, et nad mitte omamaa tarvidusi täiel määral ei rahulda, vaid ka välisturgudel võis- telda võivad.

Meie normaalne tarvidus on 30.000 puuda tubakat aastas, sellest umbes 10.000 pd. paberosside ja 20.000 pd. piibutubaka näol. Selle pealt saab riik tolli ja aktsiisi ümmar- gusest 250 miljoni marka.

Üks meie suurematest tubakavabrikutest (Astoria) võiks praeguse sisseseade juures umbes 30 miljoni paberossi kuus välja vedada. Tubak ja hülsipaber maha arvatud, jääks sel teel aastas 180 miljoni Emk. välisvaluuta näol järele. Selle äri läbiviimiseks on aga umbes 50 miljoni marka vaja, et väljamaal tarvilikke ladusi ja en-gros kauplusi avada. Seda raha ei ole vaja meie krediit-asutustelt võtta, vaid on võimalus seda summat vastavate maade krediit-asutustelt odavama protsendiga, kui meil saada, tuleb aga meie krediit-asutuste kindlustus laenu tasumise kohta anda.

Teised tubakavabrikud, „Lafermiga“ eesotsas, võivad vähemalt niisama suure summa kokku anda, nii et tubakatööstus oma praeguse seisukorra juures üksi 350 miljoni marga ümber välisvaluutat anda võiks. Peale selle ei ole tööstuse laiendamiseks takistusi, sest töölisi on saada ning kapitaali muretsemine ei teeks eksporteerimise korral mitte suuri takistusi.

Schokolaaditööstus on võinud meil keelutollide varjus tublisti areneda. Vennaste Vellnerite vabrik „Kave“ võib oma praeguse sisseseade juures umbes 200 milj. marga väärtuses välisuru jaoks schokolaadi valmistada, kuna ta sealjuures hindade ja toodangu väärtuse alal võislust Ingüise turul täielikult välja kannatada suudab. Omanik-kude arvamise järele oleks 10 miljonilise Emk. krediidiga võimalik välisurgude valdamise peale tõsisemalt mõtlema hakata ja ka suurema osa programmist läbi viia.

Nahka de. nahakauba ja muude loomasaaduste väliskaubandus oli 1922. a. üle 80 miljoni marga võrra passiivne. Tänavuse aasta 9 kuu jooksul tõuseb see summa ligi 150 miljoni marga peale. Passiivsusele tuleb juure arvata ka parkimisained — esimesel korral 24,2 ja teisel korral 21,8 milj. marka. Siin tuleb kahte asja arvesse võtta: esiteks, kui meil oma nahavabrikuid ei oleks, tõuseks meie kaubabilansi passiivsus sellel alal märksa. Teiseks jälle, kui Venemaa turg avaneb, siis avaneb ka võimalus kaubabilansi selle artikli juures tasakaalu viia. Siinjuures peab ka tähendama, et tooresnahku, iseäranis raskeid, tuleb meil ikkagi sisse vedada, selleks ka suurem osa parkimisaineid.

Saabaste tarvidus on meil umbes 400.000 paari aastas. Kaks vabrikut võivad meil praeguse sisseseade juures umbes 250.000 paari saapaid aastas vabritseerida. Peale selle teevad oma töö veel väiketöökodjad. Naha- ja saapavabrikute läbikäik on meil

üle miljardi marga, nii et 150-miljoniline passiivsus öieti veel midagi ei tähenda, kui siis sisseveo piiramisega palju võib ära teha.

Puu- ja puutööstuse saadused esinevad meie kaubabilansis õige tähtsa tegurina. Palkide, laudade ja vineeri väljavedu aitab meie kaubabilansi tuntavalt reguleerida. Puutööstuse saadusi ja metsamaterjaali veeti 1922. a. sisse 45,7 ja välja 901,6 milj. m. väärtuses. Tänavu oli 9 kuu jooksul — sissevedu 43,3 milj. ja väljavedu 841,3 milj. marka.

Praegusel ajal töötavad puutööstuse alal ühtekokku 182 ettevõtet 5242 töölisega, neist 20 suur-, 102 kesk- ja 60 väiketööstust. Mõõbli suurtööstuse alal väärivad tähelepanu aktsiaseltsid Luther ja Massoprodukt. Esimene neist on moodsa sisseseadega varustatud ja tema toodetest on nimetamisväärt kuulus vineer, toolipõhjad ja mõõblid. Lutheri vineer on „Lutherma“ nime all Euroopa turgudel ja „Venetsia“ nime all Ameerikas tuntud.

Paber, paberikaup ja trükitööd on meie kaubabilansi parandamiseks kaasa mõjunud. Nende artikline väljavedu oli 1922. a. 595 milj. ja sissevedu 162,7 milj. marka.

Tänavu 9 kuu jooksul — sissevedu 166 miljoni ja väljavedu 415 miljoni mk. Kahjuks ei suuda selles tööstusharus kõik tööstusliigid veel kõike nõudeid rahuldada. Nii näeme, et tselluloosi ja puumassi meil läinud aastal 59,2 milj. ja tänavu 9 kuu jooksul 64,3 miljoni marga väärtuses sisse veeti. See tööstusharu kus omamaa tooresaineid tarvitatakse, peaks tingimata toetust leidma, kui tahetakse kaubabilansi passiivsust vähegi vähendada.

Räpina paberivabrik on tänavu augustikuul ka kaltsupappi valmistama hakanud ja loodab tulevikus täiesti meie katusepapi-tööstuse nõudeid omamaa papiga rahuldada. Kodumaa papitööstus on niivõrd edenenud, et katusepapi-tööstus kodumaa turgu nii headuse kui ka hinna mõttes täiesti rahuldada suudab ning sellepärast vajadust pole seda kaupa väljamaalt vedada.

Tekstiiltööstuse saadused on meie kõige tähtsam tööstusharu vili. Ennesõjaaegsetest vabrikutest töötavad meil praegu kõik, kuigi mõned mitte täiel määral. See oleneb turgude vahetusest, sest enne sõda saadeti tekstiiltööstuse saadusi peaaesjalikult Venemaale, kust ka osa tooresaineid saadi, kuna Vene turu väljalangemisega oldi sunnitud osturingkondadest uusi turgusid otsima, kuid kahjuks ei ole sen

Endise Vene turule ekvivalenti leitud. Et välisvaluutat kokku hoida, tuli oma turu nõudeid silmas pidada. Sellepärast pidid puuvillavabrikud eri pleegitamis-, värvimis- ja trükkimisosakonnad sisse seadma niisama ka sortide arvu suurendamise peale mõtlema, mida meie eriti kalevivabrikute juures tähele võime panna, on ka täiesti uusi tööstusharusid loodud, näit. õmblusniidi tööstus, mis kenaks iseseisvaks ettevõtteks kujunenud on.

Mis puutub sisse- ja väljaveosse, siis peab tähendama, et suurt osa iseäranis linade väljavedu mängib. Läänud aastal veeti linu välja 987,8 ja tänavu 9 kuu jooksul 995 miljoni marga väärtuses. Peab siiski ütleva, et lina ümbertöötamisega saaksime meie rohkem kasu.

Tekstiilsaaduste üldine sisse- ja väljaveo vahetõrde oli läinud aastal — sissevedu 730,4 milj. ja väljavedu 1.571,6 milj. mk. Seega väljavedu sisseveost 841 miljoni marga võrra suurem. Tänavu 9 kuu jooksul veeti (tooresained ühes arvatud) tekstiilkaupu sisse 1441 miljoni ja välja 1887 milj. marga väärtuses. Seega väljavedu 445 milj. marga võrra suurem.

Mis selle tööstusharu krediteerimisse puutub, siis lähevad siin hiiglasummad vaja, mida meie pangad üksi kaugeltki anda ei jõua, vaid siin peavad töösturid ise katsuma pikemaaja laenusid muretseda. Näituseks vajab puuvillatööstus iga 100.000 väärtuna peale, mis käima lastakse, umbes 200 tuh. naelsterlingit, nii et Krenholmi vabrikul, kui tema kõik oma 500.000 väärtuna ja 4000 telge käima paneks, üks milj. naelsterlingit ehk ümmarguselt poolteist miljardi marka vaja läheks.

Tähelpanu tuleb veel pöörata valmisriiete tööstuse peale, sest et odava kalevi valmistamine kaubabilansi mitte parandust ei too, kui meie koha peal rätsepa töötasu mitte alandada ei suuda. Valmisriiete töökodadest tuleb mainida aktsiaselts „Salus'it“, kelle kaudu juba 4500 marga eest Narva ja Kärkla kalevist riideid võib saada.

Metallid, metallkaubad ja jõumasinad näitavad suurt passiivsust, mis ka loomulik, sest meie maapõuevarandused ei suuda mitte tarvilisel määral tooresaineid anda, mis masinaehituseks läheb.

Suurematest ettevõtetest võiks nimetada A/s. „Tegur“, „Lellep“, „Krull“ ning „Dvigatel“, peale selle veel terve rida vähemaid valukuuriseid.

Valutöökodadest oleks nimetada Sinovjev Narvas ja Aivaz Tallinnas. Esimese eriala

on malmtorude valamine, kuna teine majapidamise tarbeid valmistab. Nii esimene kui ka teine hakkavad välisurgudele töötama.

Meie kaubabilansi parandusele võiksid ainult vähemad tehased kaasa aidata, sest need võivad meie oludes oma tooteid odavamalt müüa vähemate kaudsete kulude tõttu.

Kivid, mullad ja nende teoste hulka kuuluvad peaaegselt klaasitööstus. 1922. a. oli klaaskauba sissevedu väljaveost 50% võrra suurem. Tänavu on kodumaa klaasivabrikute seisukord märksa paranenud ja klaaskaupade sissevedu läinud aastast ligi kolm korda vähem. Klaasitööstuse rasket seisukorda teostab õppinud tööliste ja sisseadete puudus, mis ilma sõja tagajärg, kus kõik töölised, kes peaaegselt Saksa alamad, Eestist välja saadeti. Vabadussõja lõppemisel alati vabrikute kordaseadmist ja 1922. a. töötasid neljast vabrikust juba kolm.

Teistest tööstustest sel alal on veel tähtis tsemenditööstus. Ja seda öieti sellepärast, et kõik tooresmaterjal omamaa loodusvarad on. Tsemendivabrikuid on meil kaks: A/s. Port-Kunda ja A/s. Asserin, mille toodangud enne sõjaaegsetele toodangutele lähenevad, millelega ühtlaselt ka väljavedu suureneb, kaubabilansi parandades. Mineval aastal on 98 miljoni ja tänavu 9 kuu jooksul 69,9 miljoni väärtuses tsemendi välja veetud.

Üheks suuremaks valulapseks meie kaubabilansi passiivsuses on kivisüsi, vedelad kütteained, õlid, rasvad, lakid, seebid, väetisained, keemia- ja kunstkaubad.

Neid veeti sisse 1922. a. 881,4 miljoni ja välja 67,7 miljoni marga väärtuses. Tänavu 9 kuu jooksul sisse — 918 miljoni ja välja 43,6 miljoni marga väärtuses.

Ülemal ettetoodust näeme, et meie tööstuse seisukord on aast-aastalt arenenud ja tema tuleviku väljavaated võrdlemisi rahuldavad, kui kõrvale jätta praegust kriisi, mis tingitud silmapilgu raskusest rahaturul ja põllumajanduses.

Kaub.- tööstusministerium peab suur- tööstuste finanseerimist paratamatult tarvilikuks. Et aga riik kõiki nende nõudeid loomulikult rahuldada ei suuda siis tuleks suur- töösturitel ka väljamaalt krediidi- alikaid otsima hakata. Esimeses järjekorras tuleb ekspordikaupu valmistama hakata. Kuid sealjuures ei või tähelpanemata jätta ka vähemaid tööstusettevõtteid, kes tooteid valmistavad, mis seni väljamaalt sisse veetud.

Valitsevast kriisist ülesaamiseks ja aktiivse kaubabilansi saavutamiseks tuleb aga sissevedu piirata sisseveotolli ja krediidi piiramise näol. Sisseveotolli kõrgendamisel on kodumaa töösturitel kohustus võetud et nemad hindasid ei tõstaks, kuna krediidi küsimuste põhimõtete väljatöötamiseks rahaministeeriumi juures vastav komisjon ja viimase juures jälle alamkomisjonid on loodud.

Ebaõigete etteheidete vastu.

Kaubandus - tööstusministeeriumi Kaubanduse osakonnalt.

„E. Majanduses“ 1. det. 1923. a. nr. 41, pealkirja all „Eesti esinemine väljamaa näitustel“ kirjutatakse:

„Läinud nädalal oli kaubandus-tööstusministeeriumis nõupidamine Pariisi ja Lyoni näitustest ja Balti riikide vahelisest rändmessesest osavõtmise kohta. Kaks esimest Pariisi ja Lyoni näitused, korraldatakse 1924. aasta esimesel veerandil, nii siis on ministeerium oma seisukoha võtmisega hiljaks jäänud. Sest kui nüüd novembris osavõtmise küsimust põhimõttelikult arutatakse, siis ei jatku tõesti aega asja korraldamiseks, et õigeaks ajaks eksponaadid korralikult valmistada ja kohale toimetada. Ministeerium ei peaks seda unustama, et Lyon ja Pariis asuvad Prantsusmaal ja et siin ei seisa küsimus mitte distantsis, vaid ka Prantsuse nõuetele vastavate kaupade valmistamises ja valikus“.

„Kui meil ikka veel nii lihtsalt asju aetakse, siis võib kergesti juhtuda, et Eesti esinemine Pariisis, Lyonis ja Londonis kõigi soovide vastu saab tähelpanu vääriliseks oma erakorralise alaväärtuslikkusega“.

Sellest kirjutusest jääb lugejale arvamise, et kaubandus-tööstusministeerium oleks pidanud juba mõni kuu varem kui novembril, nii ehk umbes mai- või juunikuus Pariisi gastronoomilisest näitusest osavõtmise küsimuse arutusele võtma ja sel viisil aega andma eksponaadid korralikult ettevalmistada. Nüüd aga arutati alles novembruus näitusest osavõtmise küsimust ja näitus Pariisis algab ometi 15. jaanuaril ja Lyonis märtsikuu esimestel päevadel.

Kui põhjendamata need etteheited on, näitab asjaajamiskäik.

Pariisi gastronoomilise näituse komitee teatas alles 27. okt. k.a., et tema nõus on

Eestile näitusest osavõtmist lubama. 30. okt. teatas Pariisi Eesti saatkond seda kaubandus-tööstusministeeriumile ja teade jõudis 5. nov. ministeeriumile kätte.

Sel viisil oli juba Pariisi näitusest osavõtmise küsimuse arutamine novembrikuusse viidud ja ministeerium ei oleks seda kuidagi võinud varemalt esile tuua, sest näitus oli esialgu kavatsatud nii korraldada et ainult Prantsusmaa osa võtab. 19. novembril peetud koosolekul arvasid organisatsioonide esitajad, et Pariisi gastronoomilisest näitusest osavõtmise soovitav oleks, Lyoni näitusest aga mitte.

Sia juure peab lisama, et Lyoni näitusest osavõtmise eeltööd algasid juba tänavu aasta esimesel poolel. Kõik oli valmis korraldatud, puudus ainult ettevõtete esitajate otsus.

Esiti 22. ja hiljem 26. nov. kutsuti ettevõtete esitajad kokku, aga mõlemal korral jäi koosolek pidamata, sest et esitajaid väga vähe koosolekule ilmus.

Sellest peaks selguma, et kaubandus-tööstusministeerium on nende näituste asjus teinud, mis ta teha võis. Kui siiski näitusest osavõtmise ära jääb, siis on selleks muud põhjused kui ajapuudus eksponaatide korraldamiseks.

Bibliograafia.

Tähtsamad majanduslised kirjutused Eesti ajakirjanduses.

S. Anderson. Võrdlevad jooned praeguse maksva tolliseaduse ja Uue Eesti tolliseadustiku vahel. „E. Politseileht“ 10. detsembril 1923, nr. 49/50 (105/106).

Nk. Valuuta kriis Tallinna pankades. 12 detsembril 1923, nr. 333.

Majanduslise kriisi ümber (h-rade Jürmanni ja H. Kukke seletused). „Kaja“, 7. detsembril 1923, nr. 328.

Antropov. Riigi margapada ja mõjuvad ringkonnad. „V. Maa“, 8. detsembril 1923, nr. 283.

Maa põlise kasutamise küsimus. „Post.“, 12. detsembril 1923, nr. 333.

M. Kitzn. Piiritusetööstuse praegusest seisukorrast. „Pvlht.“, 13. detsembril 1923, nr. 334.

Ins. J. Podsolov. Inflatsioon ja töötav klass. „Pvlht.“, 13. detsembril 1923, nr. 334.

Eesti.

Kaubandusline läbikäimine nõukogude Venemaaga. 10.-17. detsembrini on raudteed mööda Narva ja Irboska kaudu nõukogude Venemaale saadetud:

1. Eksportkaupe.

1 vag. ühe lehmaga, 1 vag. majakraami, - 5168 klgr., 8 vag. viljakaitse luukisi ja 1 Eesti metallivabrikutes parandud nõukogude Venemaa raudteede vedur.

2. Transiitkaupe.

4 vagunit segakaupa - 41,8 tn.; 14 vag. puuvilla kaal 175,9 tn.; 2 vag. sigaretti paberit, kaal 20,1 tonni ja 1 platvorm masina osadega, kaal 12,1 tonni.

Sama aja jooksul on nõukogude Venemaalt raudteed mööda Eestisse tulnud:

121 vagunit rukist, kaal 1962,8 tonni; 53 vag. läätse, - 865,9 tonni; 143 vag. kaeru - 1967,1 tn., 9 vag. ube, - 140,5 tn., 52 vag. loomatoidukooke, - 761,7 tn.; 23 vag. erineid - 350,6 tn., 5 vag. linaseemneid - 80,7 tn., 5 vag. linu - 41,5 tn.; 16 vag. odre - 250,6 tonni; 8 vag. kanamune - 14,0 tn., 10 tsisterni petroleumi - 119,8 tn.; 10 vag. takku - 54,2 tn., 1 vag. nisujahu, - 16,5 tn.; 2 vag. puust hobuse looke - 4,7 tn.; 10 tsisterni naftat - 132,8 tn. ja 4 vagunit paberossipaberit - 18,9 tonni.

Kaubandusline läbikäimine Lätimaaga.

10.-17. detsembrini on Eestist raudteed mööda Valga kaudu Lätimaale saadetud:

28 kasti kúpsetatud leiba „Pain Normal“ - 2299 klgr., 1 saadetus segakaupa - 296 kgl.; 1 vag. telefoni akkumulatoridega - 2,4 tn.; 11 vag. 132 elus sarvloomaga: 2 saadetus riidekaupa - 752 klgr., 1 koht tooreid vasikanahku - 432 kgl.; 3 vag. 22 hobusega; 1 saadetus malmist ahjuuksi - 348 klgr.; 9 vag. tsementi - 149,3 tn., 1 saadetus telefoniaparaate - 888 klgr. ja 1 vagun saapaid - 3,6 tn.

Sama aja jooksul on Lätimaalt raudteed mööda Eestisse tulnud:

8 kohta segakaupa - 10041 kgl.; 1 tsistern petroleumi - 10,2 kg., 1 saadetus riief - 32 klgr.; 1 saadetus mitmesugust metallkaupa - 613 kgl.; 4 vag. viina pudelisi (riigi viina monopolile) - 63,4 tn.; 3 vag. emailleeritud nõusi - 10,6 tn.; 1 saadetus soolatud soolikaid - 1094 kgl.; 1 vag. keedusoola - 15,6 tn.; 3 kohta paberiäupa - 2016 kgl.; 1 vag. plekknõudega - 5,5 tn.; 2 platvormi traktoritega - 7,6 tonni ja 1 vag. tatrafangu - 16,4 tonni.

Uued postitaksid. Viimasel teedeministeeriumi tariif-nõukogu koosolekul, mis tervelt kaks päeva kestis, oli harutusel osaline posti-, telegraafi- ja telefonitaksid kõrgendamise, missugused kõrgendamised 1. jaanuariks maksma panna otsustati. Posti peavalitsuse seisukoht käesolevas asjas oli meil juba varem teada, nimelt, et taksid tõstmiseks praegu mingit olulist tarvet ei ole, sest posti tuleva-aastases

elarves on juba ette nähtud üle veerandsaja-miljoni-line ülejääk. Tõsi on, et mõned alad, näiteks telefon, end praegu ära ei tasu, kuid silmas pidades asjaolu, et seesugused tehnik saavutused, mis vanemates kultuurriikides kõige elementaarsemateks rahva kultuuri tarveteks loetakse, ka meil rahvale võimalikult kättesaadavaks tulevad teha ja samuti ka, et telefoniabonentide arvu kasvamisega vastavalt ka tulu tõuseb, oleks küllalt põhjust telefoni puudujääki esialgu teistest tuludest katta.

Muudatused posti, telegraafi ja telefoni sisemaalistes taksides oleksid järgmised: kohaliste kirjade margimaks ühtlustati sisemaalistega, s. o. esimese 20 gr. eest 5 marka ja iga järgmise 20 gr. ehk selle osa eest 3 marka. Postkaardid üksikud 3 marka ja vastusega 6 marka. Peab tähendama, et kirjavahetus Läti- ja Leedumaaga sisemaalisteksi alusel sünnib.

Sisemaaliste ristpaela saadete margimaksuks määrati iga 50 gr. eest 1 mark ja kaubaapprovidel 3 mk.

Tähtsaadete pealt võetakse peale kaaluraha ja saadete eest tähitusmaksu 10 mk., seega oleks tähitusmaks poolevõrra tõstetud.

Lendpostiga saatmise eest võetakse peale harilikku postimaksu veel lisamaks lendpostmarkides. Kirjad - 10 mk., postkaardid - 5 mk. ja ristpaela-saadetised iga 50 gr. eest 15 mk.

Rahakaardid kuni 10.000 margani, iga 1000 ehk selle osa eest 15 mk. Üle 10.000 mk. iga järgmine 1000 ehk selle osa 5 mk.

Kohaliste telegrammide taks ühtlustati siseriigi omaga, kuna õsiste, pühapäevaste ja tabelipühadel saadetavate telegrammide maks 3-kordseks tõsteti. Ööks loetakse aeg kell 23 kuni 6-ni.

Ajalehtede tellimiste pealt võetavat postimaksu kõrgendati 3 prots. pealt 5 prots. peale.

Nimekastide maksuks määrati Tallinnas 2000 mk. aastas, kuna teistes linnades 500 mk.

Telefonimaksudest tuleks esimeses jões nimetada uuesti sisseseatavat maksu, n.-n. algmaksu, mis on ühekordne ja võetav ainult aparadi sisseseadmise puhul. Linnades määrati algmaksuks 3000 ja maal 2000 marka. Kõnekoha maks, ehk endine põhimaks jäeti oma kõrgemates ja alamates astmetes peajoontes muutmata, kuna vahepeal mõningad uued astmed juure loodi.

Kohalised kõnemaksud kõrgendati 1 marga pealt 2 peale. Kohalikud kõned kõnepunktidest maksaksid 20 mk.

Kaugekõned jaotati 3 võõ järele, nimelt: kuni 60 kilomeetrini - 20 mk., kuni 120 klm. - 40 mk. ja üle 120 klm. - 60 mk.

Uudistena on meil sisseseatavad n.-n. sesooni abonendid ja näituste, laulupidude jne. abonendid. Sesooni abonendi kõnekoha maksuks määrati poole aasta maks. Näituste abonendi maksuks - 500 mk.

Leedu.

(Eesti Leedus saatkonnalt.)

Viljasaak 1923. a. Statistiliste andmete järele oli saak käesoleval aastal:

	Kokku	Oma tarvituseks.
Rukkid	12.801.000 ts.	10.813.300 ts.
Nisu	1.718.000 "	956 100 "
Odrad	3.500.000 "	2 816.600 "
Kaerad	6.777.000 "	6 310 000 "
Kartulid	31.460.000 "	25 396 000 "
Erned	1.250.000 "	743.500 "
Lina	521 000 "	333.500 "
Lina (peotäis)	547.000 "	217.500 "

Väljaveoks.

Rukkid	1.987.700 tsentn.
Nisu	761.900 "
Odrad	683.400 "
Kaerad	467.000 "
Kartulid	6.064.000 "
Erned	506 500 "
Lina	187.500 "
Lina (peotäis)	329.000 "

Märkus: Klaipeeda maakond ühes arvatud.

Leedu Panga bilans (milj. lt.).

Aktiiva:	31.X.23.	15.XI.23.	30.XI.23.
Kullafond	16,4	16,4	16,4
Höbedafond	0,2	0,2	0,2
Dollarid, naelad, ja muu kindel välisvaluuta	40,4	44,0	43,9
Diskont ja laenud	14,1	14,6	15,9
Muud aktivad	9,7	8,7	12,7
Bilans	80,8	83,9	89,2

Passiva:

	31.X.23.	15.XI.23.	40.XI.23.
Osakapitaal	12,0	12,0	12,0
Rahamärgid liikvel	56,9	60,0	59,0
Deposiidid, ja hoiummud	9,1	8,4	5,8
Muud passivad	3,4	3,5	5,8
Bilans	81,4	83,9	89,2

Välislaenu. Leedud on korda läinud novembrikuu jooksul kahte välislaenu edukalt lõpule viia.

Esimese laenu annab Inglise valitsus ühe milj. naelsterlingi suuruses Leedu valitsusele raudteede ehitamiseks ja transpordi abinõude paranduseks (elevaator jne.). Laen antakse iseraalisesst kapitaalists, mis Ingl. valitsusel transpordi parandamiseks, ja töötä töölitsute toetamiseks olemas. Laenu tingimised on järgmised: laenatud raha jääb Inglise Panka hoitule. Leedu maksab 3% aastas saadud summa eest, ja 5% võlakustutamiseks, kokku 8%. Inglise Pank maksab Leedule selle summa eest, mis hoitul, üldisel alusel 2½% aastas. Selle summa eest saab Leedu Inglise-

maalt raudtee ehituse materjaali, Inglise vabrikuteilt, kuna viimaste arveid õiendab Inglise Pank.

Leedu valitsus kavatsseb laenu võtta kevadel, kui raudtee ehituse hooaeg algab, et mitte ilmaasjata 0/0%-si maksta

Seks ajaks vist selginevad siis ka laenu kindluse tingimised, millest praegu veel midagi kuulda ei ole.

Teine laen, Rootsist 2 milj. kr. suuruses on niisama kaubalaen. Laenu usaldaja on Rootsi Ühisus Avelsdjurs export föreningen; laenu saaja on Leedu majandusliste kooperatiivide liit. Laenu eest vastutab Leedu valitsus.

Rootsist saadud laenust on määratud: üks miljon krooni elusinventuari (sarvloomad, hobused, sead, lambad) – ja üks miljon kr. põllutöõriistade ja masinate ostmiseks Rootsist. Nende väärtuste omandamisel maksavad leedulased R vabrikutele omast käest 25%, kuna 75% võlgu antakse. Laen on tehtud 6 aasta peale 6% -iga.

Pole kahtlust, et põllumajandusline laen Leedu põllumehe elu värskendab. Nagu kuulda, olla kavatsusel krediidi arvel Rootsist 180 meierei sisseseadet osta ja kohtade peale viia. Tuleviku väljaveatud karjakasvatamise suhtes Leedus on head: karja- ja heinamaad on küllalt, põllupind on hea. Kui aga arvesse võtta asjaolu, et Leedu taludes piimakari veel arenemata, elanikud hea karjakasvatamisega veel harjumata, instruktoritest puudus, meiereide hooned alles ehitamata, on selge, et piimaasjanduse ülemaailmsel korraldusel esiootsa palju raskusi ees seisab.

Kui praegust või ja juustu eksporti Leedus Eesti omaga võrdleme, siis näeme, et Eesti hulk maad ees on. Näit. on ka esimestel kuu jooksul Leedust väljaveatud võid ja juustu doll. – 220.000 eest, Eestist aga sama aja sees umbes 135 tuhat puuda.

Nüüd, kus Leedu majandus uued jõuallikad leidnud, Leedu raha – kindel valuuta, kaubafuru osujõud tõusmas, oleks aeg, et Leedus Eesti kaubad saaks vääriilselt esitatud. Kõige pealt peaks siin Eesti tekstiilitöõstus ümber vaatama. Tsementi ja roman-tsementi võiks raudtee ehituse juures vist küll tarvis minna. Võib oletada, et Saksa kuldmark Saksa kaubad nii kalliks teeb, et nad Eesti omadega võistelda ei jõua. Teisa tõsiseid võistlejaid pole näha. Juba nüüdki töõtab Balti puuvilla vabrik Leedus eduga

Soome.

(Helsingi Eesti saatkonnalt.)

Eesti-Soome kaubalepingust kirjutab „Kauppalehti:“ Eesti-Soome kaubalepingut on viimasel ajal mitmel viisil kriitiseeritud. Näit. põllumehed peavad seda lihtselt kahjulikuks Soomele. Kogemus on siiski näidanud, et lepingul pole suuremat kaubapoliitilist tähtsust. Aga arvesse tuleb võtta, missuguses valmus leping omal ajal sõlmiti. Selle otstarve oli kõvendada neid sidemeid vennasrahvaga, mida siamaani oli ülevalpidanud ainult kartulite vahetamine Soome silkudega. Kahtlemata ongi lepingul selles suhtes tähtsust olnud ja arvustused, mis lepingust antud, on liialdatud. Need soodustused, mis lepingus vastastikusel alusel on antud, tuleb lugeda hea naabruse ja sugulustunde teeneks.

Lihafurg Soomes. Lihha hind Soomes on viimase kuu jooksul püsinud suurtes joontes muutmata. Ainult väikest tõusu on olnud märgata. Põl-

lumeestele on makstud Lõuna-Soome raudteejaamades loomaliha 4–8 Smk. kg. ja sealihast 10–14 Smk. kg. Viimasel ajal on Soome katsunud liha Norramaal valla vedada. Seni pole see siiski õnnestanud. Norralased kardavad, et Soomest toodud liha võib olla pärit Venemaalt ehk Eestist ja et lihakontroll Soomes olla Norras tundmata. Soomlased on seletanud, et liha väljaveo kontroll olla küllalt vali ja et isegi Eestist ei ole halba liha kunagi toodud ja et Eesti lihas ei ole kunagi külgehakkavate haiguste märkisid nähtud. Niiviisi on siis Soome Eesti liha väga heas arvamises. Teiselt poolt on ta valmis kaubalepingut ülesütlema ja liha sissevedu ühel ehk teisel viisil takistama.

„Maaseudun Tulevaisuus“ on arvamisel, et kui Norras ei lubata liha Soomest tuua, ei tule rutata kaubalepingu tegemisega Norramaaga ega soodustusi Norra laevasõidu suhtes Soomes anda.

Vene-Soome kaubandus. 28. nov. kuni 10. detsembrini on Venemaalt Soome tulnud: 55 vagunit rukist, 16 vagunit jahu, 81 vag. õlikooke, 30 vag. kaeru, 20 vag. viljaboore ja 3 vag. soodat. Kokku 205 vagunit. Venemaale on Soomest viidud: 72 vag. paberit, 14 vagunit niidirulle, 24 vag. villu, 1 vagun hartsit, 1 vag. nahka, 1 vag. sahu ja 1 vag. segakaupa, kokku 114 vag.

Soome kolmas põllutõõnädal algas Helsingis 11. detsembril. Avamispidust võtsid osa kõik vaifisuse liikmed ja rohkesti kutsutud külalisi. Eesti põlumeeste keskseltsidele oli ka nädala korraldajate poolt kutse saadetud, aga ühiki esitajat ei tulnud, ega kutse kättesaamise üle ei olla mingit teadet tulnud.

Nädalast võtab osa umbes 1500 isikut.

Keeluseaduse rikkumised Helsingis. Helsingi politsei statistika järele on Helsingis novembrikuus joobnud oleku eest kohtusse antud 1318 isikut, nendest 42 naisterahvast, ning keeluseaduse vasturikkumistest 280 isikut, neist 31 naisterahvast. Konfiskeeritud on samal ajal 10264 liitert alkohooliga jookisid.

Lina hinnad Soomes. Tampere linavabrik on viimasel ajal maksnud Soome linast 12:50 – 12:75 Smk. kg:st. Tänavu aastased lina ei ole eriti head.

Teated ettevõtete tegevusest.

Tallinna keemiatehase „Richard Mayer“, a/s. administratsioon teatab, et võlausaldajate koosolekul 5. juunil s.a. ja aktsionääride peakoosolekul 7. juulil s.a. vastuvõetud otsuse põhjal tähendatud ettevõtte asjaajamine järele aktsiaseltsile üle antud ja sellega administratsiooni enese kui ka tema poolt teistele isikutele antud volitused kustunud on.

Uued aktsiaseltsid ja osaühisused.

A/s. „Esimene juurdeveo raudtee selts Vene-maal“. Tegevusala: juurdeveo- kui ka üldse teise järgu laia- ja kitsarööpliste üldiste ja eraraudteede ehitamine ja eksploateerimine, niisama ka nihutatavate raudteede valmistamine, eksploateerimine ja n.üü.

Põhikapitaal: Mk. 6.155.000, mis jaotatud 61.550 akts. a Mk. 100.— („R. T.“ nr. 144 – 1923. a).

A./s. „Vill“, Tegevusala: luvärvimise ja villatõõstuse edendamine. Asutajad: N. Beelen, A. Kramer ja J. Blös. Põhikapitaal: Mk. – 6.000.000, mis jaotatud 240 osaf. à Mk. 25.000.— (R. T. nr. 145 – 1923. a.).

A./s. „Eesti Reisibüroo“. Tegevusala: Reisijate reiskraami vastuvõtmine sadamates ja raudteejaamades, selle hoiulevõtmine oma ladudes ja edasisaamine raudteedel ja laevadel, reisijate vedamine raudteedelt ja sadamatest; võõrastemajade muretsemine reisijatele, kõiksugu väljamaa kui ka kodumaa raudteede- ja laevapiletite müümine omal ja komisjoni arvel; rahavahetamine reisijatele Eesti vabariigi sadamates, raudteejaamades ja piiri ülekäigukohtades ja muud rahalised operatsioonid rahaministri loaga ja tema poolt määratud tingimistel; vahetalituse reisijate õnnetujuhuste vastu ja reiskraami kinnimisel; ekskursioonide ja lõbusõitude toimepanemine; reiskirjastuse kirjastamine ja müümine, reisi-, raudtee- ja laevatarbeainete müümine ja kõiksugu reismisse puutuvate informatsiooni ja nõuannete andmine. Asutajad: O. Amberg, A. Tamm, J. Kartau, P. Lutt, H. Torokoff ja H. Oll-Reinson. Põhikapitaal Mk. – 3.000.000, mis jaotatud 3000 akts. à Mk. – 1.000.— („R. T.“ nr. 146 – 1923 a.).

Ärikalender.

28. detsembril.

A/S. „Narva Import“, erakorraline peakoosolek, kell 2 p. l. Tallinnas, Peetri turg 2.

Põllumajandusline o/ü „Amilum“, teine erakorraline peakoosolek, kell 6 p. l. Tallinnas, Uus tän. nr. 16.

28. – 29. detsembril.

Metsa oksjonid (v. „E. Majandus“ nr. 42).

2. jaanuaril.

Riia Kommertspank, erakorraline peakoosolek, kell 6 p. l. Riias, Panga ruumides.

2. jaanuaril.

Metsa oksjon (v. „E. Majandus“ nr. 42.).

Tähtsamad enampakkumised.

Metsa oksjonid.

11. jaanuaril 1924. a. Võlla valamajas Audru metskonnast 50,19 tiinu 72 tüki, hinnatud 2 609.926 marka.

12. jaanuaril 1924. a. Võlla vallamajas Audru maakonnast 68,57 tiinu 71 tüki, hinnatud 3.700.195 marka.

14. jaanuaril 1924. a. Rakvere vallamajas:

a) Undla metskonnast 13,64 tiinu ja 703 puud 9 tüki, hinnatud 950.094 marka

b) Jõhvi metskonnast 56,39 tiinu 23 tüki, hinnatud 2.491.948 marka.

15. jaanuaril 1924. a. Rakvere völlumajas Pada meiskonnast 48,53 tinnu 32 tükis, hinnatud 2.200.378 marka.

Ligemaid teateid müüjile tulevate metsatükide üle annavad kohalikud metsaülemad ja metsade peavalitsus, Tallinnas, Toomkiriku plats nr. 3.

Tähtsamad vähempakkumised.

Linna Tänavraudtee osakond, kinnisel, 29. det. s. a. tänavraudtee varustamine bensiniga (aastane tarvidus 9000 pd). Pakkumised ära anda Tänavraudtee osakond, Vene tänav 11-a. Lähemalt seal-samas.

Sv. Var. Val. Tehnika osakond, kinnisel 15. jaanuaril s. a., kell 12 l., - automootori bensini. Pakkumised ära anda Pagari tän 1, tuba 85. Lähemalt sealsamas.

Pärnu-Tallinna kitsarööplise raudteevalitsus, kinnisel, 30. detsembril s.a. - 3000 pd. masuffi (sükus 5-6, hangumispunkt mitte alla 15° C.) Pakkumised ühes proovidega ära anda raudteevalitsusele, Pärnus.

Uued seadused ja määrused.

Teedeministri määrus posti ja telegraafi määrustikkude osalise muutmise ja telefoni-maksude vastuvõtmise korra kohta. Täht-, paki-, väärisaadetiste (seal hulgas ka lunalised) ja rahakaartide postile andmisel antakse saatjale tema soovil maksuta kviitung, kus juures saatja kviitungi tähtiku, mis postiasutuses tasuta saadaval, nõutavate andmetega täidab. Samasugusi saadetisi, (peale tähtsaadiste, missuguseid ka registri juures võib postile anda) võib kaposti raamatu järgi postile anda. Postiraamat valmistatakse saatja kulul. Postiraamatu ehk registri järele vastuvõetud saadetiste eest eraldi kviitungi välja ei anta.

Telegrammi saatjale antakse kviitung ainult sellekohasel nõudmisel ja 5 margalise tasu eest. Iga-sugu telefonimaksude vastuvõtmises eraldi kviitungi välja ei anta, vaid raha vastuvõtmist kviiteeritakse arvel.

Ajalehe tellimise raha vastuvõtmise kviiteerimine sünnib ettenähtud korras.

Sama määrusega muudetakse ka posti määrustiku §§ 729, 872 ja 874.

Käesolev määrus hakkab maksma 1. jaan. 1924.

(R. T. nr. 143 - 1923 a.)

Tollitariifi muutmise. 15. det. k. a. hakkab uus määrus maksma, mis mõnede sisseveoks lubatud kaupade pealt tollimäärasid muudab. Uuendused, mida see määrus tollitariifi toob, on järgmised:

Munad ei olnud seni eraldi nimetatud ja võisid tulla 24-margalise tolli all § 39 järele sisse. Nüüd lastakse nad ilma tollita.

Shevretinahk läheb 6000-margalise tolli alla puuda pealt.

Jalanõude juures võetakse praegu raskust arvesse ja 3 naelast raskemate jalanõude toll on ainult 60 m. naelast. Uue määruse järele lähevad kõik eraldi nimetatud jalanõud 120 marga suuruse tolli alla naela pealt. Siidist ja poolsiidist jalanõude toll

jääb endiseks - 1200 m. naela pealt. Brokaat-riidest jalanõud lähevad ka 1200 margalise tolli alla. 400 marka naela pealt tuleb maksta tolli jalanõude pealt, mis osalt või täielikult valmistatud shevroosi, shevrelist, seemisnahast, sahvjaanist, kindanahast, shagreenist, lakknahast, kala, kahepaiksete ja roomajate nahast, niisama linasest, puuvillasest või villasest riidest, olgugi ilustustega.

Venitatud, kedratud, keerutatud, litrites jne. ehk fcs literkullast ja hõbedast lähevad praeguse 1200 margalise tolli asemel 600 margalise tolli alla.

Puuvillastel kangastel, pleekimata ja pleegitud, värviitud ja kirjudel, nagu need tollitariifi §§ 187 ja 188 lähemalt nimetatud, on praegu toll 50 kuni 300 marka, nii kuidas kangas on ja palju teda arsina järele ühte naela läheb. Uue määruse järele ulatab toll 80 marga 500 margani.

Puuvillase sameti ja plüüsi kangastel ja plüüsi lintidel, mis üle 20 ctm. laiad, tõuseb toll 120 marga pealt 200 marga peale.

Laudlinad, salvrätikud ja käterätikud, mis linadest, jutest, kanepist ja mõnedest aseainetest tehtud, nagu tollitariifi § 179-as lähemalt määratud, lähevad odavamalt tolli alla - praegune 480 m., uue määruse järele 300 m. naela pealt.

Villaselt riidelt, mis eraldi ei ole nimetatud, on praegu toll 150 m. naelast. Uue määruse järele võetakse niisamasuurust tolli, kui seda riidet ühte naela üle 4 ruutarsina läheb, sellelt aga, mida üle 4 ars. ei lähe, 300 marka. (R. T. nr. 134 - 1923.)

Õtsekoheste maksude peavalitsuse teadaanne aurukafla maksu asjus. Õtsekoheste maksude peavalitsus teatab, et 1924. a. kaflamaksu viimane õien-damise tähtaeg on 31. detsember s. a. Maksulehed on politsei kaudu väljasaadetud. Nende mitte kättesaamine ei vabasta maksust, vaid vastav summa tuleb tähtajaks ja vastaval määral Eesti Panga osakonda ära tasuda. Kaflamaksu määrad on avaldud „R. Teatajas“ nr. 109 - 1921. a.

(R. T. nr. 144 - 1933 a.)

Turu ülevaated.

Võiturg.

10.-15. det. 1923. on kontrollkomisjoni poolt võid läbi vaadatud:

Rootsimaale saatmiseks	243	tünni
Soome	100	"
Saksamaale	9	"
Siseturgu jäänud	23	"

Kokku . . . 375 tünni.

Sellest on P. K. „Estonial“ väljaveoks määratud 211 tünni.

10-15 detsembrini on P. K. „Estonia“ poolt välja saadetud 35 kasti mune.

13 punkti alla hinnatud või eest maksis P. K. „Eestoonia“ 10-15. det. 1923. Mk. 118.- naelast.

Inglise võiturg. 8-15. det. 1923. Nõudmine on vähenenud ja hinnad langenud. Uue aasta hindade on raske ette arvata: kõik oleneb pakkumisest ja nõudmisest. Või sissevedu novembrikuul s. a. oli 388, 463 cwt., kuna samal ajal 1922 a. 327, 497 cwt. ja 1921. a. 226, 531 cwt.

Eesti või maksis 214 s. - 216